

О. Ловка

ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГРУПОВОЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

У статті розглядається проблема пошуку психологічних засобів оцінювання групових студентських проектів, що здійснюються у складі малих груп і є на сьогодні одним із сучасних високоефективних засобів навчання. Наводиться основний зміст методики, розробленої автором для визначення ефективності групової проектної діяльності студентів. Наведені критерії, показники, рівні ефективності групової проектної діяльності та результати перевірки внутрішньої узгодженості її критеріїв.

Ключові слова: навчальні проекти, групова проектна діяльність, ефективність діяльності.

Постановка проблеми дослідження. Рівень професійної успішності сучасного фахівця та й загалом його успішності в житті безпосередньо пов'язаний із якістю освіти. Перед вищою школою сьогодні стоїть завдання не тільки навчити студента певному обсягу фахових знань, але й виробити у нього уміння самостійно перетворювати надбані знання у практичні дії у середовищі, що постійно змінюється (навчити думати і діяти). Одним з актуальних завдань вікової та педагогічної психології залишається забезпечення психологічним супроводом ефективних методичних засобів розвитку сучасних властивостей майбутніх фахівців для підвищення їх результативності. До таких методів належить метод проектів, що реалізується у індивідуальній та груповій проектній діяльності, та в останні два десятиріччя набув значної популярності у вітчизняних психолого-педагогічних дослідженнях і, особливо, у педагогічній практиці. Проте, потенціал даного методу розкривається не повністю: майже не дослідженими залишаються можливості використання його групової форми як ефективного засобу розвитку соціальних компетенцій майбутніх фахівців, здатних працювати у команді, надзвичайно важливих сьогодні через переважання проектного характеру організації сучасного суспільного виробництва. Особливо це стосується економічних професій, адже саме в цій сфері діяльності широко використовується практика розробки різноманітних проектів. Сфера застосування навчальної проектної діяльності може бути розширена аспектом її організації як засобу ефективного розвитку соціальних професійних компетенцій студентів, що в майбутньому стануть учасниками командної взаємодії у професійній діяльності. Така перспектива вимагає розгляду поняття ефективності групової проектної діяльності, дослідження психологічних чинників та умов впливу на її ефективність та пошуку засобів впливу на психологічні механізми взаємодії під час спільної діяльності у малих групах. На вирішення даних питань і було спрямоване наше дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Групова проектна діяльність є формою групової навчальної діяльності, і на сьогодні залишається ще мало дослідженою. Теоретичний аналіз досліджень з педагогіки, психології вищої

школи та соціальної психології показав значну кількість позитивних здобутків у результаті використання групових форм навчання, групової спільної діяльності: підвищення результативності та ефективності навчання, забезпечення особистісного розвитку студентів, сприяння їх професійному зростанню та соціалізації (М.В. Артюшина [2], В.В. Рубцов [11], Р.С. Немов [7], М.М.Обозов [9], А.В. Петровський [10], В.А. Семиченко [12], Л.І. Уманський [14], В.О. Якунін [15] та ін.). Серед ґрунтовних підходів до проектування особистості у ВНЗ вітчизняної психологічної наукової школи можна особливо виділити: принцип проектування як системоутворюючий чинник психічного буття особистості у генетико-моделюючому підході (С.Д. Максименко) [3], системно-стратегічний підхід до вивчення процесу конструкторсько-проектувальної творчої діяльності (В.О. Моляко зі співробітниками) [5].

Особливостям групової проектної діяльності у формі кооперативних студентських проектів присвячені роботи О.В. Аксьонової, О.А. Булавіної [1], Ж. Девіда [16], Р. Джонсона і Д. Джонсона [17], Ч. Майерса, Т. Джонса [18]. Соціально-психологічні умови підвищення ефективності професійної проектувальної діяльності інженерів досліджувалися В. А. Моляко [6].

Розглянемо більш детально поняття ефективності діяльності. У педагогічній та психологічній науках розглядалися різні аспекти ефективності діяльності. Ефективність індивідуальної проектної діяльності досліджувалася М.А. Ступницькою [13], Н.В. Матяш [4], Є.С. Полат, М.Ю. Бухаркиною, М.В. Моїсеєвою, А.Є. Петровим [8] та ін. У соціальній психології є достатньо добре вивченою проблема соціально-психологічних умов ефективності спільної діяльності (Р.С. Немов [7]), спільної навчальної діяльності (А.В. Петровський [10], В.В. Рубцов [11]). Дослідженню чинників результативності групової навчальної діяльності студентів, зокрема, проблемам взаємозв'язку її соціально-психологічних та дидактичних умов, присвячене дослідження М.В. Артюшиної [2]. Автор визначає дидактичні умови групової навчальної діяльності студентів на основі особливостей структурування академічних студентських груп.

Оцінка педагогічної ефективності проектної діяльності – це визначення ступеню відповідності досягнутих в процесі її здійснення результатів встановленим дидактичним цілям, методичним задачам, тобто, показник, який дає можливість побачити, наскільки відповідають нові (прирошені) досягнення компетенціям та ЗУН студентів, що планувалися [13, с. 55]. М.А. Ступницька пропонує критеріальний підхід до оцінювання проектів і відносить до дидактичних цілей індивідуальної проектної діяльності школярів: універсальні компетенції (мислительні, діяльнісні, комунікативні та інформаційні); загальнонаукові навички (інтелектуальні, організаційні, комунікативні); проектні уміння (проблематизація, цілепокладання, планування, здійснення діяльності (реалізація плану), самоаналіз і рефлексія) [13, с. 57].

Проблемам соціально-психологічних умов ефективності спільної діяльності присвячені роботи Р.С. Немова [7], спільної навчальної діяльності – В.В. Рубцова [11].

Значний внесок у розробку проблеми ефективності групової діяльності був зроблений Н.Н. Обозовим, який представив модель регуляції спільної групової

діяльності [9]. Модель Н.Н. Обозова містить три блоки: умови діяльності, фактори діяльності та фактори взаємодії учасників. В моделі враховуються такі характеристики ефективності групової роботи, як специфіка та складність задачі, час спільної діяльності, кількість членів в групі, їхній взаємозв'язок, функціональна структура групи, ступінь її ізольованості, або автономності. Модель Н.Н. Обозова показує, що на ефективність спільної діяльності значний вплив здійснюють соціально-психологічні фактори (норми та відношення, індивідуальний склад групи).

Формулювання цілей статті (постановка завдання) – представити основні положення авторської методики визначення ефективності групової проектної діяльності студентів, розроблені для цього критерії, показники та рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На основі теоретико-методологічного дослідження було визначено сутність поняття групової проектної діяльності. З нашої точки зору, навчальна групова проектна діяльність (далі ГПД) студентів – це спеціально організована спільна діяльність суб'єктів навчання у складі малих груп, спрямована на вирішення деякої проблеми, метою якої є отримання професійних знань, умінь та навичок і яка завершується реалізацією реального суб'єктивно або об'єктивно нового творчого продукту. Групова проектна діяльність несе в собі одночасно ознаки індивідуальної та спільної діяльності, тому на її ефективність мають впливати, відповідно, закономірності індивідуальної та спільної навчальної діяльності. В основі групових форм навчальної роботи, в тому числі і групової проектної діяльності, лежить спільна діяльність, що визначається такими атрибутами, як спільна мета і програма дій, розподіл завдань та ролей, спільний результат, взаємодія.

Системною мірою, яка визначає ступінь досягнення цілей діяльності та її результат, є ефективність. З нашої точки зору, *ефективність* навчальної групової проектної діяльності – це характеристика міри відповідності досягнутих результатів малої групи, що здійснювала проект, втілених у спільному творчому продукті, розробленим критеріям, відповідним основним компетенціям певної предметної діяльності.

У зв'язку з тим, що у літературі не було знайдено відповідної методики, у межах нашого дослідження була розроблена робоча методика для визначення ефективності ГПД, визначені її критерії, показники та рівні. Для виявлення критеріїв та показників ефективності ГПД був використаний метод експертних оцінок. Для дослідження узгодженості показників застосовувався кореляційний аналіз. Опис критеріїв та показників ефективності ГПД наведено у табл. 1.

Інтегральний змістовний показник ефективності ГПД є якісною характеристикою результату проектної діяльності, що характеризує змістовну сторону здійснених проектів і виявляється у його відповідності заявленим цілям та розробленій програмі, у рівні творчості та якості продукту, демонструє володіння учасниками отриманими (ЗУН): проектувальними уміньми (створення попереднього образу майбутнього продукту, розроблення чіткої програми дій для досягнення мети, предметними знаннями, загальними уміньми

(комунікативно-організаційними, презентаційними та рефлексивними). Проте інтегральний змістовний показник не може характеризувати процесуальну сторону проекту – зміст спільної діяльності студентів.

Таблиця 1

Критерії та показники ефективності ГПД

Критерії ефективності ГПД	Показники ефективності ГПД (оцінюються в балах від 0 до 5)
1. А) Ступінь досягнення цілі	Ступінь відповідності досягнутих цілей і завдань в результаті здійснення проекту цілям, встановленим і диференційованим на етапі проектування. Якість оформлення карти (програми) проекту.
2. Б) Обґрунтованість проблеми	Чіткість формулювання проблеми, її обґрунтування. Рівень послідовності проектування її вирішення у програмі. Наявність послідовної демонстрації у продукті шляхів і засобів її вирішення.
3. В) Глибина, змістовність проекту	Рівень змістовності та глибини знань (теоретичних) з теми проекту, обсяг використаних матеріалів учасниками проекту, глибина їх аналізу.
4. Г) Рівень творчості	Рівень самостійності роботи, новизни, оригінальності використаних у проекті творчих елементів, наявність нових знахідок. Суб'єктивна або об'єктивна цінність продукту в межах навчальних цілей.
5. Д) Якість продукту	Відповідність продукту вимогам якості та заявленим цілям. Рівень естетичного оформлення, глибини змісту, новизни і творчості.
6. а) Практичні уміння з теми (предмету)	Рівень продемонстрованих практичних умінь, необхідних для даної теми з предметної діяльності, яскравість їх демонстрації учасниками.
7. б) Якість захисту (презентації) проекту	Рівень цілісності, послідовності, емоційності презентації проекту, наявність використання додаткових засобів для сприйняття. Володіння матеріалом. Здатність підтримувати контакт з аудиторією. Наявність зацікавленості аудиторії, дотримання регламенту і вимог.
8. в) Якість звіту	Відповідність виконаного звіту встановленим вимогам, повнота інформації та аналізу, самостійність виконання, своєчасність підготовки.
9. Інтегральний змістовний показник еф-ті (ІЗМП)	Відповідність проекту сукупності вищеназваних характеристик

Інтегральний змістовний показник ефективності проекту є сумою показників усіх його компонентів, з яких три показники є індивідуальними для кожного учасника (а, б, в), і чотири – груповими (А, Б, В, Г, Д) – див. табл. 1.

Процедура оцінювання здійснювалася шляхом експертних оцінок. У якості експертів виступали викладач, який організовував проектну діяльність та жури

із трьох найбільш компетентних студентів, обраних у академічних групах. Оцінки усіх експертів додавалися і визначалося середнє значення, яке і становило заключну оцінку проекту.

Запропонована система оцінювання групових студентських проектів має перевагу в тому, що дає можливість оцінювати як проект в цілому, так і індивідуальний внесок кожного його учасника. При цьому загальна оцінка проекту не складається виключно із середньої суми оцінок учасників. Перші 5 показників характеризують проект в цілому (ціль, проблема, змістовність, рівень творчості, якість продукту), і виставляються однаково усім учасникам проекту. Три останні – характеризують як проект в цілому, так і індивідуальні внески учасників, вони оцінювали індивідуальну роботу кожного учасника (рівень володіння необхідними вміннями та навичками, важливими для даної теми, або предметної діяльності; якість презентації; якість звіту). Такий спосіб оцінювання був розроблений у зв'язку з тим, що нам необхідно було шукати взаємозв'язок між загальногруповими значеннями змістовного показника ефективності проектів та індивідуальним внеском кожного студента.

Ефективність ГПД була розділена на 6 рівнів:

0 – дуже низький: результат відсутній, 0 – 6 балів;

I – низький: результат незадовільний, 7 – 13 балів (оцінка «1»);

II – нижче середнього: результат задовільний, 14 – 20 (оцінка «2»);

III – середній: результат хороший, 21 – 27 (оцінка «3»);

IV – вище середнього: дуже хороший результат, 28 – 34 (оцінка «4»);

V – високий: відмінний результат, 35 – 40 (відповідає оцінці «5»).

Диференціація саме на 6 рівнів зумовлена необхідністю співвіднесення оцінок ефективності ГПД із оцінками успішності студентів з предметної діяльності та рейтинговою системою оцінювання, прийнятою сьогодні у ВНЗ. Відповідно дані рівні ефективності ГПД співвідносяться із оцінками успішності навчальної діяльності. Дамо характеристику кожному рівню ефективності.

Дуже низький рівень – проект здійснений частково, або підготовлений тільки одним учасником малої групи (інші неготові, або відсутні), представлений тільки елементарний інформаційний блок з теми, спільний продукт не створений, мета не досягнута. Група не змогла зібратися і організувати спільну діяльність. Звіт відсутній. Робота незадовільна і не приймається.

Низький рівень ефективності ГПД означає, що проект здійснений з великою кількістю недоліків. Мета незрозуміла. Карта (програма) проекту відсутня. Актуальність проблеми не обґрунтована, програма дій відсутня, або фрагментарна. Під час презентації більшість учасників не продемонстрували практичні вміння, важливі для теми, що розроблялася у проекті. Тема проекту майже не розкрита, знання репродуктивні, зачитувалися з папірця. До презентації підготовлені не усі члени групи, або декілька учасників відсутні на презентації, що призвело до втрати значної частини матеріалу і представлений матеріал не розкрив повноту підготовки групою теми. В групі відчувається роз'єднаність, робота підготовлена кожним учасником окремо, спільного результату не видно. Під час презентації учасники продемонстрували невміння усно подати інформацію, чітко висловити думку, встановлювати контакт з

аудиторією. Продукт має багато недоліків: низький рівень естетичного оформлення, змістовності, не відповідає заявленим цілям, відсутня новизна. У звіті відсутня значна кількість необхідних елементів, аналіз фрагментарний, звіт підготовлений не усіма учасниками проекту, із значними відхиленнями від заданих параметрів, зданий із значним запізненням.

Нижче середнього – проміжний рівень між низьким та середнім. Карта проекту фрагментарна, оформлена на неналежному рівні, шляхи вирішення проблеми намічені частково, через те, що вона була не конкретизована, сформульована поверхово. Мета сформульована нечітко, досягнута частково. Тема проекту розкрита частково, наявна демонстрація поверхових знань. Робота шаблонна, несамостійна, репродуктивна, показує формальне ставлення до задач проекту, відсутність зацікавленості у результаті. В учасників відчувається відсутність знання теми. Творчих елементів не містить. Інформація важко сприймається через те, що матеріал викладений непослідовно, зачитувався з тексту. Наочні засоби не достатні (презентація на мультимедійних засобах відсутня, або скопійована, незмістовна). Продукт недостатньо естетично оформлений, незмістовний, відсутня новизна. У звіті відсутня значна кількість необхідних елементів, аналіз фрагментарний, звіт підготовлений не усіма учасниками проекту, зданий із значним запізненням.

Середній рівень ефективності ГПД характеризує проект, здійснений з формальним дотриманням більшості вимог, але з наявністю певних недоліків, в результаті отриманий продукт репродуктивного рівня, з використанням незначних творчих елементів, доцільно перероблених чужих знахідок. Цілі сформульовані, в цілому досягнуті, за виключенням окремих завдань, відчувається не дуже чіткий розподіл ролей між учасниками. Проблема проекту в цілому сформульована, але аргументи дещо плутані. Карта оформлена на належному рівні, містить план дій та програму його втілення, але оформлена не дуже естетично. Звіт в цілому виконаний відповідно до встановлених вимог, з несуттєвими відхиленнями, зданий вчасно, або з незначним запізненням, містить неповний аналіз здійсненої роботи, висновки недостатньо аргументовані. На презентації матеріал викладений згідно плану, але непослідовно, з порушенням регламенту, контакт з аудиторією не підтримується, недостатнє використання прийомів привертання уваги до теми. Використані банальні наочні засоби, при подачі матеріалу відчувається деяка неузгодженість між учасниками групи. Тема проекту розкрита в межах обов'язкової програми, без застосування додаткових джерел. Зміст носить репродуктивний характер (переказ лекції, підручника), деякі учасники читають матеріал «з папірця», плутаються у відповідях на запитання аудиторії. Може бути наявна демонстрація більш-менш глибоких знань, але не усіма учасниками проекту. Практичні навички або продемонстровані посередньо, або в цілому успішно, але не усіма учасниками, або не зовсім відповідають вимогам даної предметної діяльності.

Вище середнього – проміжний рівень між середнім та високим, проект в цілому високої якості, має незначні недоліки. Мета в цілому досягнута. Проблема проекту актуальна, шляхи її розв'язання в цілому накреслені. Проект змістовний, творчий. Під час презентації група показала високий рівень злагодженої роботи.

Продукт змістовний, має суб'єктивну цінність в межах навчальних цілей, містить дослідження, проведене з дотриманням належної процедури, але результати і висновки діяльності не дуже чіткі. Постійно підтримувався контакт з аудиторією, був дотриманий регламент і більшість вимог. Майже усі члени групи показали достатній рівень володіння темою. Практичні уміння продемонстровані в цілому успішно, але не усіма учасниками.

Високий рівень ефективності ГПД означає, що проект справляє враження на аудиторію своєю змістовністю, високоякісним творчим продуктом та блискучою презентацією. Проект відрізняється оригінальним самостійним підходом до вирішення проблеми, застосовані творчі прийоми, використані цікаві нові ідеї. Карта проекту містить чіткі цілі та програму дій, здійснена на високому естетичному рівні. Мета досягнута повністю. Продукт має не лише суб'єктивну цінність в межах навчальних цілей, а і може становити об'єктивну (комерційну) цінність. Проведене дослідження з дотриманням необхідної процедури, чітко і доступно представлені результат і висновки. В розробці брали активну участь усі учасники групи, завдання і ролі чітко розподілені між учасниками. Проблема чітко сформульована, обґрунтована і детально спроектована у програмі. Продукт відрізняється високим рівнем оригінальності, творчості, містить елементи дослідницької діяльності. У продукті послідовно продемонстровані шляхи і засоби її розв'язання. Під час презентації матеріал представлений цілісно, послідовно, з емоційним внеском, з використанням додаткових засобів. Постійно підтримувався контакт з аудиторією, яка виявила неабияку зацікавленість продуктом, був дотриманий регламент і усі вимоги. Для перевірки внутрішньої узгодженості шкал був здійснений кореляційний аналіз. Отримані високі значення взаємозв'язків між показниками ефективності ГПД, що говорить про досить високу узгодженість між собою обраних критеріїв (табл.2).

Таблиця 2

Кореляційні зв'язки між критеріями ефективності групової проектної діяльності

Критерій ефективності ГПД	ДЦ	ОП	ЗП	ДПУ	РТ	ПрП	ЯЗ	ЯП	ІЗМП
ДЦ	1	,761**	,834**	,535**	,822**	,524**	,526**	,907**	,878**
ОП	,761**	1	,724**	,475**	,695**	,462**	,509**	,747**	,793**
ЗП	,834**	,724**	1	,488**	,725**	,494**	,532**	,794**	,832**
ДПУ	,535**	,475**	,488**	1	,484**	,910**	,644**	,535**	,797**
РТ	,822**	,695**	,725**	,484**	1	,488**	,463**	,877**	,828**
ПрП	,524**	,462**	,494**	,910**	,488**	1	,651**	,543**	,798**
ЯЗ	,526**	,509**	,532**	,644**	,463**	,651**	1	,495**	,759**
ЯП	,907**	,747**	,794**	,535**	,877**	,543**	,495**	1	,879**
(ІЗМП)	,878**	,793**	,832**	,797**	,828**	,798**	,759**	,879**	1

** $p \leq 0,01$

Пояснення позначень: ДЦ – ступінь досягнення групою цілі проекту; ОП – обґрунтованість проблеми, на вирішення якої був спрямований проект; ЗП –

змістовність, глибина проекту; ДПУ – демонстрація практичних умінь з теми, або предметної діяльності; РТ – рівень творчості проекту; ПрП – якість презентації, захисту проекту; ЯЗ – якість оформлення звіту; ЯП – якість спільного продукту; ІЗМП – інтегральний змістовний показник ефективності проекту.

Як видно з таблиці, були отримані дуже вагомі зв'язки між інтегральним показником ефективності проектної діяльності та усіма його складовими (при вірогідності помилки $p \leq 0,01$), що дає підстави вважати дану методiku надійним засобом оцінювання ефективності ГПД шляхом експертних оцінок.

Особливо щільним є зв'язок між показниками «досягнення групою цілі» та «якістю продукту» ($\rho = 0,907$); «досягнення цілі» та загальним показником ефективності ($\rho = 0,878$); «захист проекту» та «демонстрація практичних умінь» ($\rho = 0,910$), ($p \leq 0,01$). Це дає підстави говорити, по-перше, що показники «досягнення цілі» і «якість продукту» є пов'язаними вектором «мета – результат» і визначальними в оцінюванні проектної діяльності; по-друге, показники «захист проекту» та «демонстрація практичних умінь» – це індивідуальні показники учасників, які показують пов'язаність між собою практичних результатів спільної проектної діяльності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У ході емпіричного дослідження була перевірена методика для визначення ефективності групової проектної діяльності студентів, яка є досить простою у використанні.

На основі наведеної методики визначались показники ефективності ГПД, що надало можливість оцінювати як проект в цілому, так і індивідуальний внесок кожного його учасника, за такими критеріями: характеристика проекту в цілому (ступінь досягнення цілі, обґрунтованість проблеми, змістовність, рівень творчості, якість продукту), індивідуальні внески учасників (рівень володіння необхідними вміннями та навичками, важливими для даної теми, або предметної діяльності; якість презентації (захисту) проекту; якість звіту).

Усі названі показники об'єднані у інтегральний змістовний показник ефективності проекту, який демонструє рівень змістовної значущості здійсненої роботи малою групою.

Методика покладена в основу подальшого дослідження психологічних чинників та умов організації групової проектної діяльності студентів у ВНЗ, і таким чином, дає можливість не тільки оцінювати наявний рівень ефективності ГПД студентів, але й проектувати напрямки подальшого підвищення ефективності спільної діяльності малих груп.

Наступним завданням планується обґрунтувати нарівні зі змістовним показником ефективності соціально-психологічний показник, який дасть можливість розширити та доповнити поняття ефективності ГПД із врахуванням соціально-психологічних аспектів.

Проблему дослідження групової проектної діяльності у ВНЗ, зокрема підвищення її ефективності, можна вважати перспективним напрямком науково-практичних досліджень.

Література

1. Аксьонова О.В. Колективні проекти як форма спільної навчально-дослідницької діяльності студентів і викладачів // Удосконалення змісту та форм організації навчального процесу відповідно до міжнародних стандартів. – К. : КНЕУ, 2005. – Т. 2. – С. 7–10.
2. Артюшина М.В. Взаємозв'язок соціально-психологічних та дидактичних умов групової навчальної діяльності студентів : дис. ... канд. пед. наук. – К., 2000. – 195 с.
3. Максименко С.Д. Психологічна організація умов розвитку суб'єкта учіння. – К. : Просвіта, 1996. – 254 с.
4. Матяш Н.В. Психология проектной деятельности школьников в условиях технологического образования. – Мозырь, 2000. – 285 с.
5. Моляко В.А. Психологическая готовность к труду на современном производстве. – К., 1985. – 14 с.
6. Моляко В.А. Социально-психологические условия повышения эффективности творческой научно-инженерной деятельности. – К., 1974. – 32 с.
7. Немов Р.С. Социально-психологический анализ эффективной деятельности коллектива. – М., 1984. – 200 с.
8. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. – М., 2001. – 272 с.
9. Обозов Н.Н. Психологическая совместимость и срабатываемость как факторы эффективности труда / Промышленная социальная психология. – Л., 1982. – С. 102–108.
10. Петровский А.В. Социальная психология коллектива. – М., 1978. – 176 с.
11. Рубцов В.В. Психологические основы организации совместной учебной деятельности : автореф. дис. ... д-ра психол. наук. – М., 1986. – 38 с.
12. Семиченко В.А. Психология педагогической деятельности. – К., 2004 – 335 с.
13. Ступницкая М.А. Новые педагогические технологии: учимся работать над проектами. – Ярославль, 2008. – 256 с.
14. Уманский Л.И. Методы экспериментального исследования социально-психологических феноменов / Методология и методы социальной психологии. – М., 1977. – С. 37–49.
15. Якунин В.А. Педагогическая психология. – СПб., 1998. – 639 с.
16. David J. Supervising Projects / Jaques David ; SEDA Further Induction Pack II. – 1992, April. – P. 6–35.
17. Johnson D. Cooperative Learning: An Active Learning Strategy / D.Johnson, R. Johnson K.A. Smith // FOCUS on Teaching and Learning. 1990. 5(2), 1, 7-8.
18. Mayers C., Jones T.B. Cooperative student projects / C. Mayers, T. B. Jones// Promoting active learning : strategies for the college classroom. – San Francisco : Jossey-Bass Publishers, 1993. – P. 74–88.

В статье рассматривается проблема поиска психологических средств оценивания групповых студенческих проектов. Предлагается основное содержание методики, разработанной автором для определения эффективности групповой проектной деятельности студентов. Наводятся

критерии, показатели, уровни эффективности групповой проектной деятельности и результаты проверки внутренней согласованности ее критериев.

Ключевые слова: учебные проекты, групповая проектная деятельность, эффективность деятельности.

The article covers the research problem of psychological means of group students' projects evaluation. The main content of method developed by the author to identify the group project students' work efficiency is covered by the article. The criteria, indicators, levels of group project work efficiency and results of internal consistency of its components are analyzed.

Key words: project, student group project activity, efficiency.

УДК 159.942

О.А. Льошенко

ОСОБЛИВОСТІ ДИНАМІКИ ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

В статті подано загальний аналіз поняття емоційної компетентності особистості. Запропонована програма занять із розвитку емоційної компетентності. Виявлені особливості динаміки емоційної компетентності особистості.

Ключові слова: компетентність, емоційна компетентність, динаміка, програма занять.

Актуальність. Дослідження емоційної компетентності є самостійною, але багатопланою проблемою, яка становить інтерес не лише для психології, а й для цілої низки наук, зокрема, філософії та соціології, медицини, економіки та ін. Сучасний етап розвитку зумовлює нагальність та своєчасність питання щодо сутності, характеру та динаміки емоційної компетентності людини в усьому діапазоні її складових. Емоційна насиченість соціального, професійного, особистого життя свідчить про важливість та актуальність пізнання емоційної компетентності в аспекті факторів успіху у всіх сферах життя особистості.

Родоначалник терміну емоційна компетентність Д. Гоулман пише, що розвиток даного утворення є корисним у багатьох відношеннях. По-перше, емоції притаманні всім людям, розуміючи емоції свої та інших – отримуємо ключ до міжособистісної взаємодії. По-друге, розуміння власного емоційного світу дає нам можливість зрозуміти себе та приймати життєво важливі правильні рішення. По-третє, актуальність поглибленого вивчення емоцій визначається здатністю створювати багатоманітність зв'язків зі світом. По-четверте, спроможність адекватно оцінити власний емоційний стан дає нам перевагу у боротьбі зі стресом, важливий бонус для адаптації та виживання. Тому, освоєння емоційної компетентності – це крок людини у напрямку до